

Peilingen

Mededelingenrubriek

Zuil van Lely

Het standbeeld van Cornelis Lely (1858-1929), dat dateert uit 1984 en tot voor kort te zien was op het Agoraplein in Lelystad, staat sinds deze zomer op een vijfendertig meter hoge kolom op het Stadhuisplein in het centrum van dezelfde stad. De constructie, die in de volksmond al 'de zuil van Lely' wordt genoemd, dient als baken voor het jonge Lelystad dat nog altijd zoekt naar een identiteit. De zuil werd ontworpen door kunstenaar Hans van Houwelingen en is bekleed met dezelfde basaltstenen die ook in de Afsluitdijk zijn verwerkt (*NRC Handelsblad*, 11-07-2002).

Schatkistje

De benaming schatkistje is zeker op zijn plaats voor het op initiatief van de Stichting Documentatie Cultuurhistorisch Bezit totstandgekomen paleografisch album van archivalia van de polder Oud- en Nieuw-Reijerwaard. Van vijfenvijftig documenten uit het polderarchief zijn afbeeldingen opgenomen, die dankzij het grote formaat en de weergave in kleur zeer goed leesbaar zijn. Iedere tekst gaat bovendien vergezeld van een transcriptie. Bewust is ervoor gekozen om niet de topstukken uit de archieven van het tegenwoordige waterschap IJsselmonde in het boek op te nemen, maar om aan de hand van stukken uit het archief van één polder 'een reëel beeld te geven van de rijkdom van de vele polderarchieven die het waterschap beheert'. Het oudste opgenomen document is een blad uit een middeleeuws psalter, dat in de zestiende eeuw is gebruikt als omslag voor een archiefstuk van de polder. Het jongste stuk betreft een gedrukte convocatie aan de ingelanden tot het bijwonen van een bestuursvergadering uit 1858. Steeds worden de teksten op beknopte wijze inhoudelijk toegelicht. Bovendien bevat het boek een (wat al te wijdloperige) inleiding tot de geschiedenis van onder andere het schrift, een glossarium van technische of verouderde termen, een bijlage met afbeeldingen en beschrijvingen van zegels die zich bevinden aan archiefstukken van de polder, en een bijlage met enkele

in kleur afgedrukte kaarten, die overigens geen van alle deel uitmaken van het polderarchief. Deze uitgave geeft een aardige indruk van het reilen en zeilen van een waterschapsarchief door de eeuwen heen. Jammer genoeg moet de lezer spaarzame informatie over de geschiedenis van de polder en zijn archief uit de bij de afzonderlijke teksten behorende toelichtingen halen. Daarvoor was een algemeen inleidend overzicht op zijn plaats geweest.

B. Wouda (red.), m.m.v. L.W. Hordijk en M. Moree, *Een schatkistje uit Reijerwaard. Paleografische atlas van de archieven van polder Oud- en Nieuw-Reijerwaard* (Hilversum/Barendrecht 2002), €30,-.

Nieuw onderzoeksproject Rijnland

Naar aanleiding van de viering van het honderdvijftigste lustrum in 2005 van de 'Magna Carta' van het Hoogheemraadschap van Rijnland, heeft het Hoogheemraadschap samen met de Vrije Universiteit in Amsterdam een onderzoeksproject opgezet naar zijn sociaal-economische, ecologische en technisch-wetenschappelijke geschiedenis vóór 1857. Dit onderzoek sluit aan op de recente studie van Ludy Giebels, *Hollands water. Het Hoogheemraadschap van Rijnland na 1857*. Het project richt zich op de geschiedenis van de verandering van het landschap in relatie tot het water en de energievoorziening in Rijnland en wil een bijdrage vormen tot de geschiedenis van de menselijke beheersing van de fysieke omgeving in Holland. Het project bestaat uit drie deelprojecten. Milja van Tielhof voert een postdoctoraal onderzoek uit naar de sociaal-economische geschiedenis van Rijnland in de periode 1600-1857. Petra van Dam onderzoekt de landschappelijke en waterhuishoudelijke aspecten in het kader van haar postdoctorale onderzoek naar de vergelijkende geschiedenis van de ecologische transformatie van de kustgebieden van Holland, Zeeland en Noord-Duitsland, 1300-1700, gefinancierd door de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Van Tielhof en Van Dam zullen hun onderzoek vastleggen in een boek. Speciale aandacht

hierin krijgen het Rijnlandse beleid ten aanzien van de turfwinning en de financiële aspecten van de organisatie. Daarnaast komen aan de orde de conflicten tussen het boezembeheer en de landbouw, de stedelijke industrie, de visserij, de binnenvaart en de ontginning van de duinen. Siger Zeischka richt zich in zijn promotieonderzoek op de geschiedenis van de waterbeheersing in Rijnland, 1500-1850, in het bijzonder op de wisselwerking tussen techniek, samenleving en politiek. De begeleiding van dit project is in handen van prof. dr. Karel Davids, hoogleraar Economische en Sociale Geschiedenis. Meer inlichtingen bij: M.van.Tielhof@let.vu.nl; PJEM.van.Dam@let.vu.nl; S.Zeischka@let.vu.nl.

Acteur Ramón Gieling als Johannis de Rijke.

64 Stoomgemaal De Cruquius

Op 4 juni is door Kroonprins Willem-Alexander het stoomgemaal De Cruquius in de Haarlemmermeer opnieuw in bedrijf gesteld. Na langdurige voorbereidingen is het gelukt om het gemaal niet door stoomkracht maar hydraulisch weer tot leven te brengen. De Cruquius is een van de drie stoomgemalen waarmee de Haarlemmermeer tussen 1848 en 1852 werd drooggemalen. Na 84 jaar trouwe dienst werd het gemaal in 1933 definitief stilgelegd (*Nieuwsbrief Rijksdienst voor de Monumentenzorg* 6 (2002)).

In een Japanse stroomversnelling

Tijdens het Nederlands Film Festival in Utrecht ging eind september de nieuwe film van Louis van Gasteren in première. De film *In een Japanse stroomversnelling. Nederlandse watermannen in Japan 1872-1903* belicht de Nederlandse ingenieurs die aan het einde van de negentiende eeuw met hun waterstaatkundige kennis een belangrijke bijdrage leverden aan de modernisering van Japan. Eerder was Louis van Gasteren als redacteur en auteur betrokken bij de totstandkoming van het

gelijknamige, in 2000 verschenen boek over dit thema. In zijn nieuwe film schetst Van Gasteren in een prachtige mengeling van documentaire en fictie de lotgevallen van het ingenieursduo George Arnold Escher en Johannis de Rijke, dat in 1872 naar Japan vertrok en daar veel lof oogstte voor zijn waterbouwkundige inspanningen. Uit brieven is bekend dat het werken in Japan niet steeds een aangename tijdspassing was maar dat de ingenieurs ook geplaagd werden door allerlei ergernissen, misverstanden en gekrenkte trots. Van Gasterens film maakt ook duidelijk dat de Nederlandse ingenieurs in Japan nog altijd als helden worden herdacht. Het meest tekenend daarvoor is de slotscène in de film, waarin een Japanner bij wijze van eerbetoon water uit een Japans meer uitgiet over de grafsteen van ingenieur C.J. van Doorn op de Amsterdamse Oosterbegraafplaats.

Acteur Wilbert Gieseke als George Arnold Escher.

Poldergemaal Nootdorp

Het negentiende-eeuwse stoomschepgadgemaal in Nootdorp – volgens het hoogheemraadschap Delfland het oudste werkende gemaal in Nederland – zal binnenkort vervangen worden, aangezien de fundering verzakt. Naast het oude gemaal is een nieuw gemaal in aanbouw (*NRC Handelsblad*, 5-11-2002).